

Uppföljning av Bredbandslyftet

En utvärdering av Bredbandslyftets betydelse för
bredbandsarbetet i kommunerna

2021-09-15

Bredbandsforum
Box 5398, 102 49 Stockholm
Bredbandsforum.se
kontakt@bredbandsforum.se

A-focus AB
Susan Lekberg
Diarienummer 21-7063

Innehåll

1. Sammanfattning	4
2. Inledning	5
2.1 Genomförande	6
3. Om Bredbandslyftet	6
3.1 Metod och arbetssätt	7
3.2 Innehåll	7
3.3 Fokusområden	8
4. Bredbandslyftets effekt på bredbandsarbetet i kommunerna	9
4.1 Attityder	9
4.2 Strategier och vägval	10
4.3 Mål	11
4.4 Resurser	12
4.4.1 Aktiviteter för att främja bredbandsutbyggnaden	12
4.4.2 Finansiering	12
4.4.3 Bemanning	13
4.5 Samverkan	14
4.5.1 Externt	14
4.5.2 Internt	14
5. Kommunernas bredbandsutveckling	15
5.1 Kommuner med positiv utveckling	15
5.2 Kommuner med fortsatta utmaningar	15
6. Deltagarnas omdöme om Bredbandslyftet	16
6.1 Metod och arbetssätt	16
6.2 Innehåll	17
7. Kommunernas syn på bredbandsfrågan framåt	17
7.1 Utmaningar	17
7.2 Behov av fortsatt stöd	18

1. Sammanfattning

Bredbandslyftet är ett utvecklingsprogram från Bredbandsforum för att stimulera bredbandsutbyggnaden i Sveriges kommuner. Totalt har 24 kommuner deltagit i programmet. Bredbandsforum har nu gjort en utvärdering av Bredbandslyftet genom kvalitativa intervjuer med representanter för 18 kommuner.

I cirka hälften av kommunerna upplever intervjupersonerna att engagemanget hos den politiska ledningen har ökat och att bredbandsfrågan har fått högre prioritet och anses mer viktig efter Bredbandslyftet. Många uppger också att bredbandsfrågan har ökat i betydelse och prioritet hos de tjänstepersoner som är ansvariga för angränsande områden inom kommunen och det har på så sätt förbättrat den interna samverkan.

Bredbandslyftet har förändrat synen på vad som är bredband hos hälften av de intervjuade kommunerna. Bredband är inte längre en teknik utan en snabb uppkoppling och ett medel för medborgarna att åstadkomma saker. Trådlöst anses hos de flesta fortfarande inte vara jämbördig med nedgrävd fiber utan är en lösning där fiberutbyggnad inte är möjlig.

En majoritet av kommunerna uppger att de har ändrat eller utvecklat strategierna för bredband på grund av Bredbandslyftet. I de kommuner som börjat arbeta utifrån nya strategier uppfattar intervjupersonerna en tydlig positiv trend för bredbandsutvecklingen vilket anses vara ett kvitto på att strategierna har varit framgångsrika.

Drygt hälften av kommunerna har efter Bredbandslyftet antagit lokala mål och prioriteringar som de arbetar aktivt med i en handlings- eller verksamhetsplan. Målen uppges ha haft en gynnsam effekt på bredbandsutvecklingen. Flertalet av kommunerna uppger att de använder den fördjupade nulägesanalysen från Bredbandslyftet som ett verktyg för att mäta framstegen och uppdaterar den regelbundet.

Bredbandslyftet upplevs ha bidragit till att bredbandsfrämjande aktiviteter har kommit igång hos majoriteten av de intervjuade kommunerna och de flesta hänvisade till de utbyggnadsprojekt som pågår.

De flesta av de intervjuade kommunerna säger sig ha tillfört mer resurser för bredbandsarbetet i kommunen efter Bredbandslyftet. Typ av resurs, omfattning och varaktighet varierar.

Drygt hälften av de intervjuade kommunerna har gått in med egna medel för att stimulera utbyggnaden. Många uppger att de har gjort det helt eller delvis som en konsekvens av arbetet med Bredbandslyftet. De flesta kommunerna har inte förändrat sin bemanning av resurser som arbetar med bredband om man jämför tiden före och efter Bredbandslyftet.

Bredbandslyftet har bidragit till fler externa samverkansaktiviteter enligt intervjupersonerna. Med några undantag uppger alla intervjuade att samverkan med externa aktörer har påverkats i positiv riktning.

Samtliga kommuner uppger att arbetet som gjordes inom ramen för Bredbandslyftet förbättrade det interna samarbetet. Programmet gav de inblandade en gemensam bild av nuläget, vilka möjliga strategier som fanns och vilka vägval som slutligen gjordes. Att gruppen gemensamt arbetade fram sin plan framhålls som extra värdefullt.

Generellt får Bredbandslyftet ett mycket gott omdöme från samtliga intervjuade kommuner. Det positiva omdömet gällde både metod och innehåll. Det som framförallt lyftes upp av de intervjuade kommunerna var ökad kunskap, samsyn, förståelse och medvetenhet. Att det var deltagarna som tillsammans valde strategier och fokusområden upplevdes särskilt positivt – ”inte några som kom och berättade hur vi borde göra”.

Den största utmaningen framåt uppges hos majoriteten av kommunerna vara finansieringen.

De flesta intervjuade kommunerna säger sig vara intresserade av ett ”Bredbandslyft 2.0”. I det nya lyftet skulle de vilja ha en uppföljning av nuläget, varför utfallet ser ut som det gör, om några nya utmaningar har tillkommit och hur de skulle kunna tänka framåt.

Flera av de intervjuade kommunerna uppger också att de skulle vilja se ett regionalt bredbandslyft där man kan samverka och lära av andra kommuner.

2. Inledning

Bredbandslyftet är ett utvecklingsprogram från Bredbandsforum¹ för att stimulera bredbandsutbyggnaden i Sveriges kommuner. Totalt har 24 Bredbandslyft genomförts mellan 2018 – 2021. Efter varje bredbandslyft har deltagarna besvarat en kortare utvärderingsenkät. Bredbandsforum har nu gjort en kvalitativ uppföljning av programmet med syfte att utvärdera om, och i så fall hur, Bredbandslyftet har förändrat arbetet med bredbandsfrågan i de kommuner som har deltagit.

Uppföljningen ska bidra till Bredbandsforums kunskapsunderlag och särskilt belysa förändringar före och efter genomfört bredbandslyft vad gäller:

- Attityder och engagemang
- Strategier och vägval
- Mål
- Resurser
- Samverkan

Inom ramen för uppföljningen har också utvärderats hur kommunerna har upplevt arbetsprocess, metodik och innehåll i Bredbandslyftet samt hur de ser på bredbandsfrågan framåt.

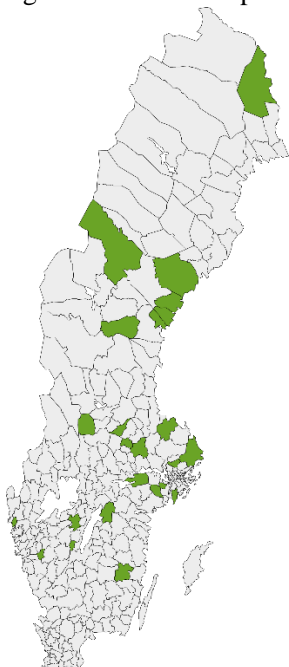
¹ Bredbandsforum är en del av regeringens bredbandsstrategi för ett helt uppkopplat Sverige. Tillsammans med företag, myndigheter och intresseorganisationer hittar vi lösningar för att alla ska få tillgång till snabbt och tillförlitligt bredband.

2.1 Genomförande

Utvärderingen baseras på kvalitativa, semistrukturerade intervjuer via videomöte med personer som i sin yrkesroll har deltagit i ett bredbandslyft. Totalt genomfördes 33 intervjuer med representanter för 18 kommuner. Övervägande delen av de kommuner som genomfört Bredbandslyftet under 2021 undantogs i arbetet då bedömningen var att förändringar efter genomgången arbete inte skulle ha hunnit ske i någon större omfattning. För att få en så heltäckande bild som möjligt och väga in olika perspektiv, intervjuades fyra olika roller:

- Kommunstyrelsens ordförande
- Kommunchef
- Kommunens bredbandsstrateg eller motsvarande roll
- Regional bredbandskoordinator

I genomsnitt har 2 representanter per bredbandslyft intervjuats.

Bollebygd*	Pajala*
Eskilstuna	Sala
Gnesta*	Sigtuna*
Hultsfred*	Skövde*
Härnösand	Strängnäs
Kramfors*	Strömsund*
Lysekil*	Säter*
Motala*	Tierp*
Norberg*	Timrå*
Norrälje*	Vansbro*
Nykvarn	Ånge*
Nynäshamn	Örnsköldsvik

Bild 1: Kommuner som deltagit i Bredbandslyftet. Intervjuade kommuner i utvärderingen är markerade med en asterisk.

3. Om Bredbandslyftet

Bredbandslyftet – ett program för bättre bredbandsutbyggnad

Bredbandsforums arbetsgrupp ”Kommungruppen för samverkan och processer på kommunal nivå under 2017 – 2018” resulterade i konceptet Bredbandslyftet. Konceptet är en vägledning till kommuner för hjälp till självhjälp, för att lyckas med bredbandsutbyggnaden.

Bredbandslyftet består av ett antal moduler, ramverk, som arbetsgruppen utvecklade. Genomförandet av uppdraget ska följa detta ramverk. Syftet med Bredbandslyftet är att

genom dialog stärka kommunen i dess strävan att verka för att kommunens, det vill säga kommunmedborgarnas och näringslivets, samlade behov av tillgång till bredband tillgodoses. Genom detta arbete bidrar kommunen också till att de nationella bredbandsmålen nås.

Programmet riktar sig till ledningen hos de kommuner som kommit igång sent eller som har särskilda utmaningar. Ambitionen har varit att Bredbandslyftet ska genomföras i andan av regeringens bredbandsstrategi och samtidigt med kommunernas intressen och förutsättningar som utgångspunkt. En ledstjärna för arbetet har varit att bredbandsfrågan är varje kommuns situation unik och primärt utgår alla diskussioner från den specifika kommunens situation och ambitionsnivå.

Av Sveriges alla kommuner är det få som arbetar på samma sätt för att åstadkomma bredbandsutbyggnad i kommunen. Skillnaderna kan vara stora vad gäller både utmaningarna och förutsättningarna, det finns inget givet facit för framgång.

Det finns olika alternativa vägar att nå framgång i bredbandsfrågan. Bredbandslyftets arbete syftar till att genom en förutsättningslös dialog bidra till att kommunen hittar sin optimala väg för att åstadkomma önskad utbyggnad, givet deras förutsättningar och ambitioner.

3.1 Metod och arbetssätt

Bredbandslyftet riktar sig till kommunledningen - såväl den politiska ledningen som på tjänstepersonsnivå. De centrala delarna av Bredbandslyftet är en workshop och ett avslutande uppföljningsmöte med kommunledningen. Efter workshopen har kommunen fått en fempunktslista med fokusområden att arbeta med fram till uppföljningsmötet.

Bredbandsforums kansli har stöttat kommunerna i detta arbete och flera avstämningsmöten har hållits under processen. Avslutningsvis har Bredbandsforums kansli skrivit och överlämnat ett slutdokument med förslag på kommunens fortsatta strategiska inriktning i bredbandsfrågan. För detta har en modell (4-fältare) för strategiska vägval i kommunen varit central.

Vägledningen förmedlas främst i dialogform. Det sker bland annat genom att ställa strategiska frågor för att åstadkomma diskussion och reflektion och utifrån det ge stöd till kommunen att själv hitta sin väg framåt. I detta kan även ingå inspirerande exempel från andra kommuner.

3.2 Innehåll

Innehållet i Bredbandslyftet tar sin utgångspunkt från ett antal strategiska vägval för kommunen att ta ställning till. Beroende på lokala förutsättningar och utmaningar finns ett antal olika arbetssätt och strategier som kan vara mer eller mindre passande för den enskilda kommunen. I Bredbandslyftet fick kommunerna stöd och underlag för att hitta rätt inriktning.

Programinnehållet var indelat i fem steg:

Inspiration och nytta

Dialog om hur kvaliteten på den digitala infrastrukturen kan ha betydelse för kommunens attraktionskraft. Vad krävs för att kommunen ska ha nöjda invånare och ökad inflyttning, ett gynnsamt företagsklimat samt kunna bedriva den egna verksamheten effektivt med vård, omsorg och skola?

Bredbandsupplevelsen

Teknik i all ära men det är medborgarnas upplevelse av sitt bredband som räknas. Genom en enkät undersöktes i vilken utsträckning medborgarna ansåg att den digitala infrastrukturen i kommunen fungerar bra.

Inventering

Hur långt har utbyggnaden kommit i kommunen? Vilka områden saknar bredband och riskerar att hamna utanför? Med stöd av Post- och telestyrelsen tog Bredbandsforum fram en inventering av tillgången till bredband och en beräkning av kostnaderna för att nå kommunens mål.

Strategiska vägval

Ibland räcker det att fokusera på att utveckla det arbete som redan görs, ibland handlar det om att göra nya vägval. Programledarna presenterade alternativa sätt att gå vidare i bredbandsarbetet och hur kommunen skulle kunna tänka.

Arbetsgrupp och styrdokumentstruktur

En framtidssäker digital infrastruktur kräver ett långsiktigt engagemang för kommunen, oavsett vem som bygger den. Diskussion om hur kommunen skulle kunna bemanna och utforma en tvärfunktionell arbetsgrupp som kan driva frågan framåt. Som en del i det arbetet gick man också igenom hur den digitala infrastrukturen kan inkluderas i de kommunala styrdokumenterna.

3.3 Fokusområden

Vid det avslutande mötet fick respektive kommun ett dokument med fem fokusområden som Bredbandsforum rekommenderade kommunen att arbeta vidare med. Områdena var framtagna som ett resultat av det arbete och den analys som deltagarna hade gjort tillsammans under programtidens gång. I grunden hade kommunerna många gemensamma utmaningar men det fanns också faktorer som skilde sig åt beroende på lokala förutsättningar. Därför fick olika kommuner också olika rekommendationer. Exempel på fokusområden:

- Fördjupad GIS-analys av landsbygd eller tätort.
- Marknadsanalys av specifika områden.
- Samverkan med operatörer.
- Samverkan med andra kommuner.
- Stimulera ökad efterfrågan bland medborgarna.
- Finansieringsalternativ.
- Handlingsplan med prioriteringar kring geografiska områden för utbyggnad.
- Översyn av markavtal och schaktvillkor.
- Översyn av prissättning för anslutningar.
- Översyn av ägardirektiv för lokalt stadsnät.
- Resurser för att arbeta med bredbandsfrågan.
- Organisation och arbetssätt för att stimulera bredbandsutvecklingen.
- Alternativ teknik.

4. Bredbandslyftets effekt på bredbandsarbetet i kommunerna

I samtalen med intervjupersonerna har vi diskuterat om, och i så fall hur, Bredbandslyftet har påverkat bredbandsarbetet vad gäller attityder, strategier och vägval, mål, resurser och samverkan.

4.1 Attityder

Ökat engagemang hos politiska ledningen

I cirka hälften av kommunerna upplever intervjupersonerna att engagemanget hos den politiska ledningen har ökat och att bredbandsfrågan har fått högre prioritet och anses mer viktig. De flesta tycker också att attitydförändringen är varaktig.

De som inte tycker att engagemanget har ökat motiverar det med att politikerna har varit engagerade i bredbandsfrågan redan innan Bredbandslyftet. Engagemanget var en av faktorerna som bidrog till att de beslutade att kommunen skulle delta i programmet. Andra uppger att Bredbandslyftet skapade ett tillfälligt engagemang som sedan svalnade. I någon av de intervjuade kommunerna deltog inte den politiska ledningen i Bredbandslyftet.

Synen på om engagemanget ökat hos politiska ledningen skiljer sig åt mellan de intervjuade rollerna där politikerna själva i högre grad uppger att de varit engagerade redan innan Bredbandslyftet. I många kommuner har även oppositionsråden deltagit i arbetet och flera av de intervjuade politikerna upplever att det har främjat det fortsatta arbetet: de har fått samma bild av nuläget och utmaningarna framåt.

Majoriteten av de intervjuade tjänstepersonerna upplever att programmet bidrog till ett ökat engagemang och intresse från politikerna.

En bredare förståelse bland tjänstepersonerna

Attityd och engagemang hos de tjänstepersoner som arbetar med och är ansvariga för bredbandsfrågan anser de flesta inte har påverkats av Bredbandslyftet. Det anses ligga i sakens natur att det är högt. Däremot nämner många intervjupersoner att bredbandsfrågan har ökat i betydelse och prioritet hos de tjänstepersoner som är ansvariga för angränsande områden inom kommunen.

Synen på vad som är bredband har förändrats hälften av kommunerna

Hos hälften av de intervjuade kommunerna har synen på vad som är bredband inte förändrats: Bredband är nedgrävd fiber och andra teknislösningar är inte aktuella. Några uppger att de har utvärderat radiolösningar men att de geografiska förutsättningarna inte medger den typen av teknisk lösning.

I den andra hälften uppger de flesta att de har ändrat attityd efter Bredbandslyftet och nu ser radiolösningar som ett alternativ. Bredband är inte längre en teknik utan en snabb uppkoppling och ett medel för medborgarna att åstadkomma saker. Trådlös teknik anses fortfarande inte vara jämbördig med nedgrävd fiber utan är en lösning där fiberutbyggnad inte är möjlig.

Några kommuner arbetar sedan ett antal år med radiolösningar via en extern operatör. Det gäller dock ett fåtal anslutningar. I vissa kommuner har en kommersiell operatör sålt anslutningar för radio i områden där det ännu inte har byggts fiber.

4.2 Strategier och vägval

Majoriteten av de intervjuade kommunerna säger att huvudsyftet med deras medverkan i programmet var att de upplevde att de hade utmaningar som hämmade bredbandsutbyggnaden och att de ville ha hjälp med hur de skulle tänka för att komma vidare. De flesta av utmaningarna var i kopplade till finansiering men även andra utmaningar förekom inom kunskap, kompetens och samverkan.

Bredbandslyftet förändrade strategierna i majoriteten av kommunerna

I mer än hälften av de intervjuade kommunerna har strategierna för bredband ändrats eller utvecklats på grund av Bredbandslyftet. De flesta av dem som uppger att de har ändrat strategier har gjort det från grunden och de har utgått från de fokusområden och vägval som arbetades fram under Bredbandslyftet. I några kommuner anser man att strategierna har legat fast men att de har förfinats och konkretiserats genom att arbeta in fokusområden från Bredbandslyftet i handlings- eller verksamhetsplaner.

En dryg tredjedel av kommunerna säger sig inte ha förändrat sina strategier med anledning av bredbandslyftet. Anledningarna uppges vara flera:

- Befintliga strategier hänger ihop med de nationella målen eller regionala strategier.
- Befintliga strategier bekräftas av slutsatserna i Bredbandslyftet och behöver därför inte ändras.
- Befintliga strategin är att lokala stadsnätet ansvarar för bredbandsutbyggnaden.
- Nya strategier har utarbetats och föreslagits men inte antagits än.
- Nya strategier har ”fastnat” hos kommunledningen på tjänstepersonssidan.
- Nya strategier har utarbetats men avslagits av politiska ledningen.
- Finns inga strategier – endast vision, målsättningar eller verksamhetsplan.

De nya strategierna har varit framgångsrika

I de kommuner som börjat arbeta utifrån nya strategier uppfattar intervjupersonerna en tydlig positiv trend för bredbandsutvecklingen. De kommuner som uppger att de inte har förändrat sina strategier upplever i mindre utsträckning att deras strategier har varit framgångsrika. Det syns en tydlig koppling mellan nya strategier och en positiv bredbandsutveckling enligt de intervjuade kommunerna.

De nya strategierna som antagits har, enligt intervjupersonerna, i de flesta fall utgått från strategiska fokusområden från Bredbandslyftet. De har sedan vidareutvecklats till bredbandsfrämjande aktiviteter. Områden som nämns specifikt som framgångsrika är:

- Ökad och fördjupad lokal kunskap om nuläget i synnerhet på landsbygden.
 - Har använts som grund till prioriteringar och konkreta handlingsplaner.
- Ny finansiering
 - Medel från kommunen.
 - Stöd via landsbygdsprogrammet.
 - Investeringar av kommersiella operatörer.
- Ökad samverkan

- Externt med operatörer, fiberföreningar och angränsande kommuner.
- Internt med stadsnät, politisk ledning och tjänstemannasidan.
- Ökad efterfrågan på bredbandsuppkoppling hos invånarna.
 - Kommunikationsinsatser från kommunen.
 - Kampanjer från operatörer.

Andra strategiska fokusområden som flera kommuner har haft som ambition att arbeta vidare med men som inte bedöms ha varit lika framgångsrika har varit:

- Alternativa tekniker tex radiolösningar
 - Bedöms vara lösningar för de ”sista” fastigheterna där fiberutbyggnad inte är möjlig.
 - Geografiska utmaningar har bromsat fortsatt arbete.
- Investeringsstyrning av lokalt stadsnät
 - Några kommuner har fattat beslut om förändringar för avkastningskrav i ägardirektiv eller höjt nivån på lånetak.

4.3 Mål

Inom ramen för Bredbandslyftet gjordes en kartläggning av nuläget för bredbandsutbyggnaden i respektive kommun. De flesta kommuner arbetade sedan vidare med en fördjupad nulägesanalys, på egen hand.

Lokala mål har haft en gynnsam effekt på bredbandsutvecklingen

Samtliga intervjuade kommuner, undantaget en, uppger att de har mål för sin bredbandsutbyggnad. Drygt hälften har efter Bredbandslyftet antagit lokala mål och prioriteringar som de arbetar aktivt med i en handlings- eller verksamhetsplan. Målen är kopplade till utbyggnaden och progressen för olika geografiska områden. Flertalet av kommunerna uppger att de använder den fördjupade nulägesanalysen som ett verktyg för att mäta framstegen och uppdaterar den regelbundet. I vår sammanställning av intervjuresultatet ser vi att kommuner som säger att de arbetar med lokala mål i hög grad också är de som uppger att de har nya strategier samt att de har en positiv utveckling på bredbandsutbyggnaden. De flesta anser att Bredbandslyftet har bidragit till att utveckla kommunens mål.

Nationella eller regionala mål matchar inte de lokala förutsättningarna

De kommuner som inte har lokala mål arbetar med regionala eller nationella mål. Gemensamt för dem är att de upplever att målen är ett trubbigt verktyg utan innehåll då ambitionsnivån inte matchar de lokala förutsättningarna. De här kommunerna är de som i högre grad uppger att de inte har förändrat sina strategier och att bredbandsutvecklingen inte har gått framåt i önskad takt. Att arbeta med nationella eller regionala mål uppges bland flera kommuner inte vara ett aktivt val utan mer spegla att de saknar resurser eller engagemang för att arbeta med frågan. Andra utmaningar har relativt sett prioriterats högre.

I kommunerna med ett lokalt stadsnät uppger flera av de intervjuade att kommunen inte arbetar med lokal mål. Det säger att det kan finnas hos det lokala stadsnätet men att de inte har kännedom om vilka målen är.

4.4 Resurser

De flesta av de intervjuade kommunerna har efter Breddbandslyftet tillfört mer resurser för breddbandsarbetet i kommunen. Typ av resurs, omfattning och varaktighet varierar.

4.4.1 Aktiviteter för att främja breddbandsutbyggnaden

Breddbandslyftet har bidragit till att breddbandsfrämjande aktiviteter har kommit igång

På frågan om vilka breddbandsfrämjande aktiviteter som pågår i kommunen hänvisade majoriteten av de intervjuade kommunerna till de utbyggnadsprojekt som pågår. I projekten arbetar de med lokala handlings- och aktivitetsplaner. I de flesta av de här kommunerna görs utbyggnaden av någon eller några av de kommersiella operatörerna. I några kommuner sker utbyggnaden endast via det lokala stadsnätet och i några genomförs utbyggnaden i egen regi. I ett fåtal kommuner pågår i princip ingen utbyggnad, förutom efteranslutningar.

Aktiviteter för att främja breddbandsutbyggnaden, förutom pågående fiberutbyggnad, som de intervjuade uppgav var:

- Regelbunden dialog med operatörer som nu aktivt söker stöd och planerar att bygga.
- Gemensamma mål med operatörerna.
- Kampanjer för efteranslutningar tillsammans med operatörer.
- Förändrade villkor för markavtal och schaktning.
- Riktade insatser till ERUF-sträckor.
- Ekonomiska punktinsatser till enskilda fastigheter som väljs bort av de kommersiella operatörerna i specifika utbyggnadsprojekt.
- Byggnation av samhällsmast.
- Byggnation för sammanbindning av fiberföreningar.
- Prioriterat vita fläckar i utbyggnaden för att på sikt underlätta för sammanbindning.
- Samverkan med andra kommuner i gemensamma geografiska områden.
- Förstärkta kommunikationsinsatserna för att öka efterfrågan till exempel med brev från kommunstyrelsens ordförande.

De kommuner som har pågående aktiviteter för att främja breddbandsutbyggnaden anser att Breddbandslyftet i hög grad har bidragit till att aktiviteterna har kommit igång.

Några kommuner uppger att aktiviteter pågår hos lokala stadsnätet men att de inte känner till vad som görs i detalj. Resterande kommuner säger att inga breddbandsfrämjande aktiviteter pågår hos dem. Några har inställningen att det här enbart ska göras hos de kommersiella operatörerna men att de dessvärre inte är aktiva i kommunen för närvarande. Andra uppger avsaknad av resurser som förklaring till den låga eller obefintliga aktivitetsnivån.

4.4.2 Finansiering

Breddbandslyftet har bidragit till ökad investering för utbyggnad

Drygt hälften av de intervjuade kommunerna har gått in med egna medel för att stimulera utbyggnaden. Många uppger att de har gjort det helt eller delvis som en konsekvens av arbetet med Breddbandslyftet.

Några få kommuner som har ökat investeringsmedlen har gått in med finansiering som ska täcka hela utbyggnaden. De flesta baserar sina kalkyler på såväl egna investeringar som finansiering från annan part: kommersiell operatör, stödmedel från ERUF,

Landsbygdsprogrammet eller regionen. Några kommuner lägger all finansiering hos det lokala stadsnätet – vilket gjordes redan innan Bredbandslyftet.

Förutom investeringar i att bygga fibernät har några av de intervjuade kommunerna finansierat andra typer av lösningar (nämnda i punkt 3.4.1) såsom byggnation av en samhällsmast, sammanbindning av fiberföreningar, fibrering av telestation samt olika former av punktinsatser till enskilda fastigheter. De kommuner som har ett lokalt stadsnät har i några fall bidragit indirekt genom att till exempel höja borgensnivån för lån för stadsnätet.

De kommuner som bidrar med finansiering uppger också samstämmigt att de har, eller är i slutskedet av att utarbeta, en kortsiktig och långsiktig plan för byggnationen och att Bredbandslyftet har varit en viktig del i utformningen av innehållet. I några kommuner finns en plan för utbyggnad till hela kommunen men hos de flesta saknas en handlingsplan för de allra sista fastigheterna med störst utmaningar.

I knappt hälften av kommunerna finns ingen kommunal finansiering

I knappt hälften av de intervjuade kommunerna uppger personerna vi har pratat med att kommunen inte bidragit med någon finansiering. I några av dem pågår utbyggnad via kommersiell operatör eller stadsnät där en förutsättning är att de stödmedel de har sökt blir beviljade. I de flesta av de här kommunerna pågår inga andra aktiviteter och inga planer finns för bredbandsutvecklingen framåt.

4.4.3 Bemanning

Kommunerna har i de flesta fall inte förändrat sin bredbandsbemanning

De flesta kommunerna har inte förändrat sin bemanning av resurser som arbetar med bredband om man jämför tiden före och efter Bredbandslyftet. På frågan varför anger de flesta intervjuade att de har en bredbandsstrateg på deltid och att kommunens storlek inte medger ökade kostnader på tjänstepersonssidan. I två kommuner uppger intervjupersonerna att de har en bredbandsresurs på mindre än 10 procent. Ytterligare två kommuner säger att de saknar bredbandsresurs helt och hållet.

Några kommuner uppger att de har förändrat bemanningen och anger Bredbandslyftet som en viktig orsak till omprioriteringen. Förändringar som nämns är:

- Har gått samman med tre andra kommuner för att finansiera en bredbandskoordinator som ska ta fram en plan för att bygga klart.
- Ny organisation där bredbandsfrågan lyfts in hos digitaliseringsansvarig.
- Tillsatt en bredbandsresurs på 50 procent – tidigare fanns ingen.
- Tillsatt en bredbandsresurs på heltid från tidigare deltid.
- Har minskat bemanningen av kostnadsskäl.

Både de som har en oförändrad bredbandsbemanning och de som har ökat de personella resurserna ser att bredbandsstrategens viktigaste uppgift är att arbeta med ”hjälp till självhjälp”: att arbeta aktivt med att hitta nya sätt att finansiera en fortsatt bredbandsutbyggnad. Intervjupersonerna konstaterade ganska samstämmigt ”att det handlar ju i grund och botten om finansiering”. Viktiga uppgifter för en bredbandsresurs är dels att arbeta aktivt med att söka stödmedel, dels samverka med de kommersiella operatörerna, stadsnäten och fiberföreningarna. Många uppger att de genom Bredbandslyftet fick ökad

insikt om de olika möjligheter som finns för att sammantaget påverka bredbandsutvecklingen på ett positivt sätt.

4.5 Samverkan

4.5.1 Externt

Bredbandslyftet bidrog till fler externa samverkansaktiviteter

Med några undantag uppger alla intervjuade att samverkan med externa aktörer har påverkats i positiv inriktning och att arbetet med Bredbandslyftet har bidragit till det i allra högsta grad.

Exempel som lyfts upp är;

- Samverkan med ny operatör som kommunen inte kände sedan tidigare och som nu bygger klart.
- Samverkan med ny operatör som har resulterat i att de nu söker stödmedel för att börja bygga i kommunen.
- Har en mycket bättre och mer regelbunden dialog med den operatör/de operatörer som bygger i kommunen.
- Mer regelbunden dialog med fiberföreningarna i kommunen.
- Samverkan med angränsande kommuner både kring utbyggnad och delande av resurser till exempel en gemensam bredbandskoordinator.
- Gemensam plan med lokal operatör för att binda ihop landsbygderna på flera ställen.
- Samverkan med extern aktör som bygger vindkraftspark.
- Operatörerna har lämnat uppgifter om sina treårsplaner som vi sedan kunnat lägga ihop och sätta mål och handlingsplan efter.
- Dialog med lokala media som regelbundet skriver om bredbandsutvecklingen.
- Har regelbunden dialog och är facilitator för samverkan mellan operatörer och vårdgivare kring välfärdsteknik och tjänster.
- Har startat upp gemensamma leverantörsdialogmöten.
- Provar en ny affärsmodell där kommunen upphandlar byggare av nät men där det sedan går över till lokala stadsnätet.
- Har fått in tre operatörer som bygger i kommunen.
- Tack vare förnyad dialog har operatörerna börjat samförlägga med varandra.
- Dialog och samverkan med fiberföreningar och operatör kring efteranslutningar.

Några få kommuner tycker inte att samverkan har påverkats i positiv riktning. I en kommun saknas dialogen helt med den kommersiella operatören enligt uppgift på grund av att de ser det kommunala stadsnätet som en konkurrent och därför inte heller vill föra en dialog med kommunen. I en annan kommun finns det för närvarande ingen operatör att föra dialog med.

4.5.2 Internt

Bredbandslyftet bidrog till en bättre intern samverkan på kort och lång sikt

Samtliga intervjuade kommuner uppger att arbetet som gjordes inom ramen för Bredbandslyftet förbättrade det interna samarbetet. Programmet gav de inblandade en gemensam bild av nuläget, vilka möjliga strategier som fanns och vilka vägval som slutligen gjordes. Att gruppen gemensamt arbetade fram sin plan framhålls som extra värdefullt.

Cirka hälften av kommunerna anser att Bredbandslyftet har bidragit till ett bättre internt samarbete även i det längre perspektivet. Tjänstepersonerna som arbetar med bredbandsfrågan

tycker att de har en större tillgång till den politiska ledningen när beslut behöver fattas och att beslutsprocessen är mer tidseffektiv eftersom den politiska ledningen är insatt i frågan. De upplever också att det finns en ökad kunskap om och förståelse för bredbandsarbetet hos kollegor som är ansvariga för angränsande områden.

I en av tre intervjuade kommuner finns arbetsgruppen som deltog i Bredbandslyftet kvar i olika konstellationer till exempel som styrgrupp i den befintliga linjeorganisationen. De här kommunerna är desamma som uppger att bredbandsutvecklingen varit positiv i kommunen.

5. Kommunernas bredbandsutveckling

5.1 Kommuner med positiv utveckling

Baserat på resultatet av intervjuerna visar vår utvärdering att de kommuner som uppger att de har haft en positiv bredbandsutveckling sedan Bredbandslyftet genomfördes har ett flertal saker gemensamt:

- Kommunledningen deltog i Bredbandslyftet.
- Politiska ledningen var och är fortsatt mycket engagerade i frågan.
- Bredbandsfrågan är viktig och prioriterad även hos andra delar av tjänstepersonsorganisationen.
- Synen på vad som är bredband är inte knuten till en viss teknik utan en pragmatisk inställning att det handlar om en välfungerande, snabb uppkoppling för den enskilde medborgaren.
- Ett omtag gjordes för det strategiska arbetet med utgångspunkt från resultatet av Bredbandslyftet.
- Målen har brutits ned utifrån lokala förutsättningar och prioriteringar.
- De arbetar med nulägesanalyser, handlings- och aktivitetsplaner som regelbundet följs upp och vid behov justeras.
- Kommunen har gått in med finansiering, helt eller delvis, för att främja bredbandsutvecklingen.
- Det finns en bredbandsresurs som arbetar aktivt och på många olika sätt, med att driva bredbandsarbetet framåt.
- De arbetar med ”hjälp till självhjälps-aktiviteter” till exempel söker stödmedel – direkt eller indirekt via kommersiella operatörer.
- Kommunen samverkar med många olika aktörer och intressenter och är drivande i arbetet.
- De har i hög grad bevarat struktur och arbetssätt från Bredbandslyftet för att på så sätt hålla kvar fokus, kompetens och tidseffektiva processer - att ge bredbandsutvecklingen så gynnsamma förutsättningar som möjligt

5.2 Kommuner med fortsatta utmaningar

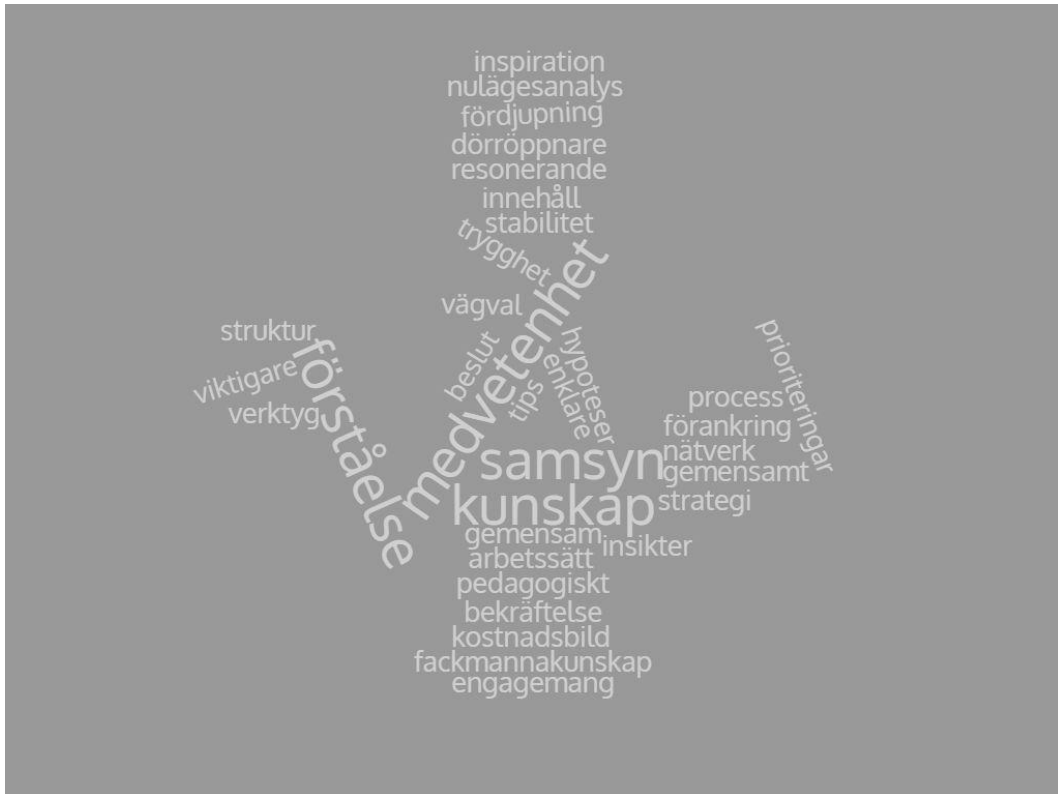
Vår utvärdering visar att kommuner som uppger att bredbandsutvecklingen går trögt eller långsamt, i mindre utsträckning uppger ett positivt utfall inom de områden som räknas upp i punkt 5.1. Enligt dem själva kan det dock finnas andra, yttre omständigheter som gör att utvecklingen går trögt trots en stor vilja hos kommunledningen att lyckas. Utmaningar de nämner kan till exempel handla om att ingen operatör är intresserad av att bygga i kommunen

och att kommunen saknar stadsnät eller egen kompetens. Andra utmaningar uppges vara att de sitter fast i ett gammalt avtal som hämmar fortsatt byggnation. Ytterligare faktorer kan vara geografiska eller demografiska.

De intervjuade anser att det ändå i grund och botten handlar om finansieringen.

6. Deltagarnas omdöme om Bredbandslyftet

Generellt får Bredbandslyftet ett mycket gott omdöme från samtliga intervjuade kommuner. Ingen var negativ. Det samstämmiga, positiva omdömet gällde både metod och innehåll. Det som framförallt lyftes upp av de intervjuade kommunerna var ökad kunskap, samsyn, förståelse och medvetenhet.

6.1 Metod och arbetssätt

Metod och arbetssätt ansågs av deltagarna ha passat mycket bra för syftet. Det som särskilt framhölls var:

- Positivt att kommunledningen deltog – gav arbetet dignitet och en god förankring.
- Deltagarna fick samma bild av läget tvärsigenom organisationen.
- Att programmet genomfördes i flera steg.
- Att det var deltagarna som tillsammans valde strategier och fokusområden – ”inte några som kom och berättade hur vi borde göra”.

6.2 Innehåll

Innehållet upplevdes som strukturerat, pedagogiskt och tydligt. Det som särskilt framhölls var:

- Deltagarna fick samma bild av läget.
- Gav en strategisk vägledning.
- De olika vägvalen var tydligt beskrivna och gjorde det enklare att tänka i nästa steg.
- Inspirerande.
- Resonerande dialog med utrymme för att prova olika ståndpunkter.
- Lokal nulägesanalys och därför relevant.
- Resultatet blev en bra grund att arbeta vidare med efteråt.

Någon intervjuperson hade synpunkter på att de inledande passen om varför bredband är viktigt borde ha strukits och att mötet skulle ha gått in direkt på nulägesanalysen.

7. Kommunernas syn på bredbandsfrågan framåt

7.1 Utmaningar

Den största utmaningen som majoriteten nämner är finansieringen. Ett flertal av de intervjuade kommunerna brottas med underskott i sin budget och den beräknade, årliga kostnaden för att bygga fiber överstiger i vissa fall den årliga totala budgeten i kommunen.

Andra utmaningar som nämndes var:

- Att framgångsrikt gå i mål med det pågående utbyggnadsprojektet.
- Låsningen med operatörerna – ingen vill bygga.
- Finansieringen för landsbygderna.
- Kompetens.
- Personella resurser.
- Uthållighet.
- Efterfrågan hos vissa grupper.
- Att våga växla teknikspår på slutet med de mest utmanande fastigheterna.
- Påvisa värdet av digitalisering av välfärden.
- Egna stadsnätet.
- De ”vita fläckarna”.
- Mobiltäckningen.
- Ansökningskriterierna hos PTS för stödmedel.
- Att de egna medborgarna ska tro på att det kommer att hända.
- Lagstiftning (lokaliseringsprincipen sätter käppar i hjulen för samarbete över kommungränser).

7.2 Behov av fortsatt stöd

Alla intervjuade kommuner med undantag av några få säger sig vara intresserade av ett ”Bredbandslyft 2.0”. I en hel del av kommunerna har några personer bytts ut och intervjupersonerna ser stora fördelar med att de skulle kunna få ta del av programmet och att de kan ”bygga laget” utifrån nya personer och förändrade förutsättningar.

I det nya lyftet skulle kommunerna vilja ha en uppföljning av nuläget, varför utfallet ser ut som det gör, om några nya utmaningar har tillkommit och hur de skulle kunna tänka framåt. Många ser också en stor utmaning i de ”sista” fastigheterna och tycker att det är ett lämpligt innehåll för ett nytt Bredbandslyft.

Andra förslag på områden som de tror sig behöver stöd inom är mobilt/trådlöst och hur de ska få ihop och tänka kring de olika teknikerna, driftsäkerhet och robusthet, påvisa nyttan av digitalisering av välfärden eller regionalt bredbandslyft där man också kan samverka och lära av andra kommuner.